

NEVŞEHİR HACI BEKTAŞ VELİ VE AHI EVRAN ÜNİVERSİTESİ ÖĞRENCİLERİNİN HACI BEKTAŞ VELİ VE AHI EVRAN-I VELİ İLE BEKTAŞİLİK VE AHİLİK ALGILARI*

Ayfer ŞAHİN**

Özet

Bu çalışma, Türk kültürünün en önemli şahsiyetlerinden ve yapıtaşlarından olan Hacı Bektaş Veli ve Ahi Evran-ı Veli ile Bektaşilik ve Ahiliğin, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi ve Ahi Evran Üniversitesi öğrencileri tarafından nasıl algılandığını ortaya koymak amacıyla gerçekleştirilmiştir. Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesinin Merkez Yerleşkesindeki çeşitli fakülte ve yüksek okulları ile Hacıbektaş İlçesinde bulunan Hacıbektaş Meslek Yüksekokulu öğrencilerinden ve Ahi Evran Üniversitesinin Kırşehir Merkez ilçesindeki çeşitli fakülte ve yüksek okullarında öğrenim gören öğrencilerinden tesadüfi örnekleme yoluyla seçilen 1500 öğrenciye anket uygulanmış ve elde edilen veriler SPSS programı ile analiz edilip yorumlanmıştır. Hacı Bektaş Veli'nin ve Ahi Evran-ı Veli'nin ömrünün büyük bir bölümünü geçirdikleri ve metfun oldukları illerde kendi adlarıyla kurulmuş olan üniversitelerde okuyan öğrenciler tarafından, ne kadar tanındıklarının ve nasıl algılandıklarının böyle bir çalışmayla ortaya konulmasının, Türk kültüründe önemli yerlere sahip müstesna şahsiyetlerin ve değerlerin genç nesillere nasıl tanıtılması gerektiği konusuna ışık tutacağına ve Türk kültürü çalışmalarına katkı sağlayacağına inanılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Hacı Bektaş Veli, Ahi Evran-ı Veli, Bektaşilik, ahilik, algılama, Türk kültürü

HACI BEKTAS VELI, AHI EVRAN-I VELI and BEKTASHISM and AKHISM PERCEPTIONS OF STUDENTS AT NEVSEHIR HACI BEKTAS VELI and AHI EVRAN UNIVERSITIES

Abstract

This study has been carried out to reveal is how two prominent figures in the Turkish culture, Hacı Bektas Veli and Ahi Evran-ı Veli, are perceived by the students at Nevşehir Hacı Bektas and Ahi Evran Universities. A questionnaire was applied to the sample including one thousand and five hundred students who were randomly selected from the the different colleges and schools in the central campuses of Nevşehir Hacı Bektas and Ahi Evran Universities, and Hacıbektas Vocational School and the data collected was analyzed through SPSS and interpreted accordingly. Through such a study, it is revealed how much Hacı Bektas Veli and

* Bu makalenin Ahi Evran ve Ahilik ile ilgili olan kısmı İkinci Uluslararası Ahilik Sempozyumu'nda sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

** Doç. Dr., Ahi Evran Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, İlköğretim Bölümü, Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Anabilim Dalı, Kırşehir/Türkiye, ayfersahin1@gmail.com
DOI: 10.12973/hbvd.71.128

Ahi Evran-ı Veli are known and how they are perceived by the students of the universities which have been established in their names in the cities where they spent most parts of their lives and were entombed, which is believed it will shed light on the ways of introducing the exceptional individuals in Turkish culture to the young generations and it will contribute to Turkish culture studies.

Keywords: Hacı Bektaş Veli, Ahi Evran-ı Veli, Bektashism, Akhism, perception, Turkish culture

1. Giriş

Bektaşilik, düşünce sistemi olarak Türk-İslam düşüncesinde önemli bir yere sahiptir. Hacı Bektaş Veli, kültür ve medeniyet tarihimiz içerisinde mümtaz bir şahsiyettir. Ayrıca sosyal, dinî ve kültürel dünyada etkileri günümüzde de devam eden, Alevî-Bektaşî topluluklar tarafından önder olarak kabul edilen büyük bir mutasavvıf ve düşünürdür. Ahi Evran da aynı dönem ve şartlarda Anadolu’da yaşamış, çok önemli toplumsal faaliyetlerde bulunmuş büyük bir halk düşünürü ve manevi bir toplum önderidir. Ahi Evran Anadolu’da Ahiliğin kurulmasında ve örgütlenmesinde etkin bir rol oynamıştır.

Hacı Bektaş ve Ahi Evran aynı dönemde Horasan’dan Anadolu’ya gelmişler, aynı bölgeye yerleşip Anadolu’nun Türkleşmesi ve İslamlaşmasında önemli rol oynayarak milletin sosyal ve kültürel anlamda gelişmesi için çaba harcamışlardır. Aşağıda bu iki önder şahsiyet ile Bektaşilik ve Ahilik hakkında bilgiler verilecektir:

1.1. Hacı Bektaş Veli ve Bektaşilik

Hacı Bektaş Veli’nin yaşadığı çevre, dönem, doğumu ve ölümü ile ilgili çok farklı bilgiler mevcuttur. Hacı Bektaş Veli’den bahseden en eski kaynak Ahmet Eflakî’nin Menâkıbu’l-Ârifin adlı eseridir. Bu eserde hangi tarihte doğduğu ile ilgili net bir bilgi bulunmamaktadır. Ancak Mevlâna ile aynı dönemde (1207-1273) yaşadığı bilgisi fikir vermesi açısından önemlidir (Bozkurt, 2008). Hacı Bektaş’ın hayatı, erkânı ve kerametlerinin anlatıldığı Velâyetnâme’de (Duran, 2007) geçen olaylardan ve şahıslardan Hacı Bektaş Veli ile Ahi Evran’ın da (1171-1261) aynı dönemlerde yaşadıkları anlaşılmaktadır (www.hacibektas.com, 2013; Köksal, 2006:). Horasan’ın Nişabur şehrinde doğan (Sezgin, 1990: 15; Noyan 1995: 23) Hacı Bektaş Veli, Lokman Parend’den ilk eğitimini almış ve Ahmet Yesevi (1103-1165)’nin öğretilerini takip etmiştir (http://www.hacibektas.com, 2013).

Tahsil ve manevi eğitimini tamamladıktan sonra bir kültür neferi olarak Anadolu’ya gelmiştir (Öztürk 1990: 49). Anadolu’ya kaç yaşında ve kaç yılında geldiği konusunda kesin bir bilgi olmamakla beraber olgunluğa adım atmakta olduğu bir yaşta olduğu yönünde güçlü inanışlar vardır (Fığlalı, 2006: 145). Hacı Bektaş, hayatının büyük bir kısmını Sulucakarahöyük’te (Hacıbektaş) geçirmiş ve buradaki

dergâhında 63 yaşında iken ömrünü tamamlamıştır (Fırlalı, 2006: 118-120; Gündoğdu, 2007: 153-154). Mezarı, Hacıbektaş ilçesinde kendi adıyla anılan külliyeinin içerisinde bulunmaktadır.

Hacı Bektaş Veli'ye birçok kitap nispet edilmektedir (Özdemir, 2010). Ancak bu eserlerin ona ait olup olmadığı ile ilgili farklı görüşler bulunmaktadır. Köprülü, "Anadolu'da İslamiyet" adlı makalesinde Hacı Bektaş Veli'nin "Fatıha Tefsiri" ve "Makâlât" adlı eserlerinin yanı sıra, bir de Farisi bir eseri olduğunu nakletmektedir (Bozkurt, 2008). İnan (2008) ise Hacı Bektaş Veli'nin, Ahmet Yesevi'nin Divan-ı Hikmet'ini örnek alarak yazdığı "Kitabü'l-Fevâ'id" adlı bir eserinin, Türk edebiyatının en gizemli türlerinden biri olan "Şathiye"sinin, "Hacı Bektaş'ın Nasihatleri" ve "Besmele Şerhi" isimli eserlerinin de bulunduğunu belirtmektedir.

Hacı Bektaş Veli'nin tasavvuf ve iman anlayışını kapsayan en kapsamlı eseri Makâlât'tır (İnan, 2008). Aslı Arapça olan eser, tasavvufi konularda yazılmış müstakil risâleler hâlinindedir (Bozkurt, 2008: 24). Makâlât, Coşan (1986) ve Aytekin (1954) tarafından yeniden neşredilmiştir. Besmele okumanın faziletlerinin anlatıldığı *Besmele Şerhi* adlı eser ise halen Manisa Kütüphanesinde olup Şardağ (1985) tarafından tercüme edilip yayınlanmıştır.

Hacı Bektaş'ın Sulucakarahöyük'e yerleştiği dönem, Anadolu'nun neredeyse bütünüyle karışıklık içinde olduğu bir dönem olmakla birlikte, aynı zamanda Mevlâna, Ahi Evran, Baba İlyas ve Yunus Emre gibi Türk kültür ve düşünce hayatını derinden etkilemiş olan önemli düşünür ve süfîlerin yaşamış olduğu bir dönemdir. Hacı Bektaş Veli, Kuran'ın insanı, Allah'ın en aziz emaneti sayan anlayışını esas alarak 13. yüzyılda bir yığın tahribin, haksızlığın, ezilmişliğin acısı içindeki Anadolu insanını kucaklamış onlara bir hayat enerjisi ve dayanma gücü vermiştir.

Yaşadığı coğrafyada insanlara bir takım kerametler göstererek insanlar arasında ahlaki değerlerin ve üstün erdemlerin yerleşmesini sağlamıştır. Dolayısıyla Anadolu'nun ve fethedilen bölgelerin İslamlaşmasında ve buradaki insanların manevi değerlerine sarılmasında Hacı Bektaş Veli öğretilerinin önemli bir rolü olmuştur. İnsanı sevmeyi, ilahi aşkın ön şartı gibi gören Hacı Bektaş Veli'nin düşünceleri, Kur'an ve Sünnet kaynaklı genel süfî düşüncenin içinde kabul edilmektedir (Öztürk, 1997). Hacı Bektaş Veli, Fars kültürünün hâkim olduğu bir dönemde, Türk dilini kullanarak Türk kültür ve edebiyatının gelişmesine de önemli katkılar sağlamış, İslam dininin aşk ve bilgi mahiyetini arz diliyle yorumlayarak pek çok gönül eri yetiştirmiştir (Çavdarlı, 1944).

Şehirli ve köylü esnafın, zanaatkarın ocağı durumundaki Ahi Evran ve Ahilerle sıcak ve samimi münasebet içinde olmuştur (Fırlalı, 2006). Hacı Bektaş, Türk'ün karakteristik vasıflarıyla tasavvufu kaynaştırırken İslâm dairesinden dışarı çıkmamıştır. Bu yönüyle o; İslam ahlakı ve ruhuyla, Türk duygu ve civanmertliğinin birleşimi olan

“Alp-eren” tipinin bir tür amentüsü olmuş (Öztürk, 1997: 98), insan-ı kâmil olmanın, Hakk’a ulaşmanın, hakikate kavuşmanın yollarını talebelerine öğretmiştir. Hacı Bektâş-ı Veli “*incinsen de incitme*” metodunu kullanarak insanların kalplerini kazanmıştır (Eğri, 2001: 12).

Bu kadar geniş etkiye rağmen yaşadığı dönemde Hacı Bektaş düşüncesinin bir başka ifadeyle Bektâşiligin kurumsallaştığını veya bir tarikat hüviyetini aldığını söylemek mümkün değildir. Hacı Bektaş Veli’nin düşünce ve öğretisinin yayılması, ölümünden çok daha sonra, 14. yüzyıl başlarında kurulan tarikatının, 16.yüzyıl başlarında etkinlik kazanması ile olmuştur (<http://www.hacibektas.com>, 2013). Nitekim Hacı Bektaş’tan bahseden en eski kaynaklardan olan, Elvan Çelebi tarafından 14. Yüzyılda yazılan “*Menâkıbu’l Kudsiyye fi Menâsibu’l Ünsiyye*” adlı eserde ve onunla ilgili daha sonraki tarihlerde yazılan eserlerde, onun bir tarikatın kurucusu olduğundan veya herhangi bir tarikatla ilgisinin bulunduğu söz edilmemiştir. Ayrıca Aşıkpaşazâde Tarihinde de Hacı Bektaş’ın tarikat kurmadığından bahsedilmektedir (Atsız, 1985). Bu bilgiler ışığında, Hacı Bektaş’ın bir tarikat kurmadığı, ancak daha sonraki dönemlerde isminin ve sevenlerinin şöhreti ve çokluğu sebebiyle kurulan bir tarikatın onun ismi ile ilişkilendirildiği söylenebilir (Aslan, 2007: 42).

Hacı Bektaş Veli’den sonra Anadolu’da Bektaş i geleneğinin yazılı bir temele oturtulması, kurallaştırılması ve Bektâşiligin bir tarikat niteliği kazanması Balım Sultan sayesinde olmuştur. II. Bayezid’in emri üzerine Hacı Bektaş Veli dergâhına giderek buradaki “Kadıncık Ana” evi olarak bilinen evde kalan Balım Sultan devlet imkânlarıyla Hacı Bektaş Veli Tekkesi’nin pek çok bölümünü inşa etmiş, Bektâşiliği yeniden düzenleyerek tarikatın ritüellerini ve kurallarını ilk kez yazıya dökmüştür. Balım Sultan’ın bu faaliyetleri sonucunda Bektâşilik zamanın eğitim verebilen kuruluşlarından biri olmuş ve bir tarikat niteliği kazanmıştır (Temren, 1995).

Alevilikte on iki imam inancı önemli bir yere sahiptir. Bu yönüyle Alevilik bir İslam inanışıdır. Ona İslam inançları dışında bir kimlik aramak tarihsel ve sosyal gerçeklerle bağdaşmamaktadır (Arslanoğlu, 2000). Başta *Buyruklar* olmak üzere Alevi-Bektaşî gelenekteki *Erkânname*, *Vilayetname* ve *Menakıpname* türü klasik eserler incelendiğinde sık sık Kur’an’a atıfta bulunulduğu görülür. Bu atıflarda son derece saygılı bir dille Kur’an’ın Allah tarafından indirildiği, Hz. Peygamber’e vahyedilen Kur’an’daki muhtevanın tümüne inanmak gerektiği belirtilir (Öztürk, 2013).

Alevilik-Bektaşîlik günümüzün en çok konuşulan, tartışılan ve fikir beyan edilen konularının başında gelmektedir. Alevilik, İslam toplumu içerisinde ortaya çıkmış ve daha çok şifahi kaynaklara dayanan tasavvufi bir inanış biçimidir (Üzüm, 2013). Özünde Bektâşîlik, dinî bir tarikat olarak kaynağını İslam tasavvuf sisteminden alan ve tasavvufî formları eski Türk dini inanç normlarıyla sentezleyen bir kimli-

ği yansıtmaktadır (Türkdoğan, 1995). Alevilikte amaç, tasavvuf idealine göre kâmil insanı yetiştirmektir.

1.2. Ahi Evran-ı Veli ve Ahilik

Ahiliğin kurucusu olan Ahi Evran 1171 Yılında Batı Azerbaycan taraflarında bulunan Hoy kasabasında doğmuştur (Çalışkan ve İkiz, 1993: 1; Köksal, 2006: 5) Devrin önemli bütün ilimlerini tahsil ettiği eserlerinden anlaşılmaktadır. Ahi Evran'ın çocukluğu ve ilk tahsil yılları, Azerbaycan'da geçmiştir. Daha sonra Horasan ve Maveraiünnehir'e giderek o yöredeki büyük üstatlardan ders almıştır. İbn-i Sina, Sühreverdi el-Maktul ve Razi'nin eserleri çok iyi okunmuş ve bu bilgilerin bazı eserlerini Farsça'ya tercüme etmiştir (Bayram, 1995). Özellikle tefsir, hadis, kelim, fıkıh ve tasavvuf gibi ilimler yanında felsefe ve tıp sahasında da öne çıkmış 20 kadar te'lif ve tercüme eseri mevcuttur (Bayram, 1991; Köksal, 2006; Ceylan; 2003).

Ahi Evran ekonomik güçlüğü ve ekonomik bağımsızlığa önem vermiş bir iktisat bilginidir (Soykut, 1976: 10). Ahi Evran teşkilatlanmaya deмбаğ, ayakbaıcı ve saraç esnafını toplamakla başlamıştır. Üstün becerisi, ahlaki sağlamlığı ve hak severliği ile Anadolu'da büyük bir şöhret ve saygı toplamıştır. Kurduğu teşkilâtın başkanı ve de "Ahi Baba"sı olmuştur. Teşkilat kurulduktan kısa bir süre sonra 32 kola ayrılan deri işçiliği zamanla Anadolu'da, Balkanlar'da ve Kırım'da gelişerek geniş bir teşkilât haline gelmiştir (Çağatay, 1989). Ahi Evran tasavvuf ehli olduğundan ve tarikat mertebesine erdiğinden Veli olmuş ve böylece birçok eşrafın piri sayılmıştır (Anadol, 1991: 52).

13. yüzyılda Anadolu'ya gelip Türk-İslam coğrafyasının en eski yerleşim birimlerinden biri olan ve başta Anadolu Selçukluları olmak üzere pek çok medeniyetin izlerini taşıyan Kırşehir'e yerleşen büyük mutasavvıf Ahi Evran-ı Veli, Ahilik teşkilatını buradan yeşerterek insanların meslekî olarak eğitilmesini sağlamış; dostluk, kardeşlik ve barış içerisinde Türk-İslâm çizgisinde yaşamalarına öncülük etmiştir. 1261'de 93 yaşında iken vefat eden Ahi Evran'ın mezarı ve türbesi Kırşehir'dedir.

Türklerin ekonomik ve sosyal hayat düzeninde önemli rol oynadığı bilinen Ahilik, Anadolu'da Selçuklular devrinde ortaya çıkan, Osmanlı Devleti'nin ilk yıllarında etkili olan önemli bir yaygın eğitim kurumudur (Akyüz, 2005: 47). Ahilik; küçük esnafı, usta ve çırakları içine alan, onların mesleklerini doğruluk, dürüstlük prensiplerine uygun olarak yapmalarını ve ayrıca eğitim görmelerini hedefleyen bir teşkilattır (Şimşek, 2002: 18). Ahilik; sanatta mükemmellik, yaşayışta dürüstlük, insana hizmette olgunluk ve fazilet düsturuyla çalışan (Çalışkan ve İkiz, 1993); zenginle fakir, üretici ile tüketici, emek ie sermaye, halk ile devlet arasında iyi ve sağlam ilişkiler kurarak "sosyal adaleti" gerçekleştirmeyi amaçlayan (Gülerman ve Taştekil, 1993: 4) bir teşkilattır.

Bir terim olarak Ahilik; 13. yüzyılda Anadolu'da, Balkanlar'da, Kırım'da Türkler tarafından kurulan esnaf, sanatkâr ve üretici (sanayi) birlikleri ile bu birliklerin uyguladıkları ahlaki, siyasi, iktisadi, felsefi duygu ve prensipler anlamındadır. Teşkilat anlamında ise Anadolu'da birliği, refahı, toplum düzenini sağlayan ve halkın maddi, manevi tüm ihtiyaçlarına cevap verecek şekilde teşkilâtlanan bir sivil toplum kuruluşudur (Demir, 2000).

Ahilikle ilgili araştırmalarda; "Ahi" kelimesinin, "Divan-ı Lügati't-Türk" ve "Kutadgu Bilig" gibi eski Türkçe metinlerde geçen cömert, eli açık, âlicenap gibi anlamlara gelen "Ahi" kelimesinden gelmiş olabileceği görüşü öne çıkmaktadır. Nitekim Divan-ı Lügati't Türk'ün birçok yerinde "Ahi" sözcüğü geçmekte ve eli açıklık, cömertlik, yiğitlik, koçaklık anlamında kullanılmaktadır (Bayram, 1991: 3). Ahilik özünde, Orta Asya'dan beri görülen cömertlik felsefesinin İslami Fütüvvet geleneğiyle kaynaşmasıdır.

Osmanlı Devleti'nin kuruluşundan 18. Yüzyıla kadar Ahi Birlikleri Türk iktisadi hayatında önemli rol oynamışlardır. Bu dönemde, İstanbul'daki devlet büyüklerinden Anadolu'daki en fakir halka kadar herkesin bütün ihtiyaçları yerli malla karşılanmaktadır. Ahi Birliklerinde yetişen sanatkârlar üstünlüklerini bütün dünyaya kabul ettirmişlerdir (Ekinci, 1990). Ayrıca Anadolu'da artan şehir yaşamının gerektirdiği ekonomik etkinliklerde Müslüman Türklerin yer alması da ahi birlikleri ile sağlanmıştır (Kafesoğlu, 1977).

1.3. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bu çalışmada Ahi Evran-ı Veli'nin ve Hacı Bektaş Veli'nin ömürlerinin büyük bir bölümünü geçirdikleri ve metfun oldukları illerde, kendi adlarıyla kurulan üniversitelerde okuyan gençler tarafından ne kadar tanındıklarının ve nasıl algılandıklarının ortaya konulması amaçlanmıştır. Ayrıca Bektaşilik gibi insanların birlik olma duygularını güçlendiren ve Ahilik gibi devrinde mükemmel bir teşkilatlanması olan müesseselerin günümüzde de özgün felsefelerine sadık kalınarak evrensel boyutları ile öğretilmesi için, öncelikle yeni nesillere iyi anlatılması ve tanıtılması gerektiği düşüncesi bu çalışmanın hazırlanmasına vesile olmuştur.

Literatür incelendiğinde gerek Hacı Bektaş Veli ve Bektaşilik ile ilgili (Duran, 1995; Sezgin, 1996; Arslanoğlu, 2000 ve 2002; Gölbaşı, 2000; Özcan, 2001; Dündar, 2002; Aka, 2003; Aktaş, 2003; Altınok, 2003; Uçar, 2003; Çimen, 2004; Erdem, 2004; Uluç, 2004; Uyanık, 2004; Yıldız, 2004; Aslan, 2007; Bozkurt, 2008; İnan, 2008; Seçer, 2009; Işık, Akdağ ve Türk, 2010; Üzümlü, 2013) ve gerekse Ahi Evran-ı Veli ve ahilik ile ilgili (Cora, 1990; Bakır, 1991; Yılmaz, 1995; Günay, 2003; Demir, 2004; Kaya, 2005; Koca, 2006; Tabakoğlu, 2006; Marşap, 2006; Gökbel, 2006; Günay, 2006; Kantarcı, 2007; Güzel, 2012; Taşdelen, 2012; Turan, 2012; Şeker, 2012;) bugüne kadar birçok bilimsel araştırmanın yapıldığı görülmüştür. Ancak bu iki ön-

der şahsiyetin ve teşkilatlanmanın genç nesiller tarafından nasıl algılandığının ortaya konulmaya çalışıldığı özellikle de birlikte ele alınıp değerlendirildiği herhangi bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Çalışmanın bu yönüyle literatürdeki bu boşluğun doldurulmasına katkı sunacağına ve çalışma sonucunda elde edilecek bulguların bundan sonraki süreçte Türk Gençliğine Ahi Evran ve Hacı Bektaş Veli'nin nasıl tanıtılabileceği konusuna ışık tutacağına inanılmaktadır.

2. Yöntem

Araştırmada tarama modeli kullanılmıştır. Tarama modeli, geçmişte olan ya da halen var olan bir durumu olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımıdır. Tarama modelinde çok sayıda elemandan oluşan bir evrende, evren hakkında genel bir yargıya varmak için evrenin tümü ya da ondan alınacak bir grup örnek ya da örneklem üzerinde tarama yapılmaktadır (Karasar, 2002).

Veriler, araştırmacı tarafından uzman görüşlerinden yararlanılarak oluşturulmuş ve ön uygulamalardan sonra düzenlenerek uygulaması yapılmış anket aracılığıyla elde edilmiştir. Dört bölümden oluşan anketin birinci bölümünde çalışmaya katılan örneklem grubunun demografik özellikleri ile ilgili 5 soru bulunmaktadır. İkinci bölümde Ahi Evran-ı Veli ve Ahilik ile ilgili ve üçüncü bölümde Hacı Bektaş Veli ve Bektaşilik ile ilgili çoktan seçmeli 10'ar soru bulunmaktadır. Katılımcılardan bu bölümlerdeki ilk 8'er soruda tek bir seçeneği işaretlemeleri istenirken 9. ve 10. sorularda istedikleri kadar seçenek işaretleyebilecekleri ve istedikleri kadar seçeneği de verilene ilave edebilecekleri belirtilmiştir. Anketin dördüncü bölümünde ise çalışma grubundaki öğrencilere Ahi Evran-ı Veli ve Ahilik ile Hacı Bektaş Veli ve Bektaşiliğin Üniversitelerince ve diğer kurum ve kuruluşlarca kendilerine nasıl tanıtılmasını istediklerine dair açık uçlu birer soru yöneltilmiştir. Elde edilen veriler bilgisayar ortamında SPSS programı yardımı ile analiz edilmiş ve basit frekans dağılımları ve yüzdeleri hesaplanmıştır.

Çalışmanın evreni Ahi Evran Üniversitesi (AEÜ) ve Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi (NHBVÜ) öğrencileridir. Örneklemi; Ahi Evran ve Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitelerinin merkez ilçe yerleşkelerindeki fakülte ve yüksek okulları ve Hacıbektaş ilçesinde bulunan Hacıbektaş Veli Meslek Yüksekokulunun lisans derecesine sahip bölümlerinin 3. ve 4. sınıfları ile ön lisans derecesine sahip bölümlerinin 2. sınıflarında öğrenim gören, tesadüfi örnekleme yoluyla belirlenmiş öğrencilerinden oluşturulmuştur. Öğrencilerin son bir kaç yıllarını bu illerde ve üniversitelerde geçirmiş olmaları tercih edildiğinden dolayı örneklem belirlemede böyle bir yol izlenmiştir.

3. Bulgular

Tablo 1: Katılımcıların Yaş Aralığı

Yaş Aralığı	Ahi Evran Üniversitesi Öğrencileri		Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Öğrencileri		Toplam	
	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
17-18	133	15,2	12	1,9	145	9,67
19-20	474	54,2	219	35,0	693	46,2
21-22	238	27,2	281	45,0	519	34,6
23-24	22	2,5	105	16,8	127	8,47
25-26	8	0,9	8	1,3	16	1,06
Toplam	875	100,0	625	100,0	1500	100

Katılımcıların %46,2'si 19-20 yaş aralığında iken, %34,6'sı 21-22 yaş aralığında ve %9,67'si de 17-18 yaş aralığındadır.

Tablo 2: Katılımcıların Yerleşim Yerlerinin Bölgelere Göre Dağılımı

İkamet Edilen Bölge	Ahi Evran Üniversitesi Öğrencileri		Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Öğrencileri		Toplam	
	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
İç Anadolu	590	67,4	333	53,3	923	61,51
Akdeniz	95	10,9	122	19,5	217	14,47
Karadeniz	62	7,1	45	7,2	107	7,13
Ege	42	4,8	24	3,8	66	4,4
Güneydoğu	31	3,5	18	2,9	49	3,23
Doğu Anadolu	31	3,5	16	2,6	47	3,13
Marmara	24	2,7	67	10,7	91	6,07
Toplam	875	100,0	625	100,0	1500	100

Çalışma grubunu oluşturan öğrencilerin %61,51'i İç Anadolu Bölgesi'nde, %14,47'si Akdeniz Bölgesinde, %7,13'ü Karadeniz Bölgesi'nde, %6,07'si Marmara-

ra Bölgesi'nde, %4,4'ü Ege Bölgesi'nde, %3,23'ü Güneydoğu Bölgesi'nde, %3,13'ü de Doğu Anadolu Bölgesi'nde ikamet etmektedirler. Örneklem grubundaki öğrencilerin en çok İç Anadolu Bölgesi'nde ikamet ediyor olmalarının sebebinin, öğrencilerin öğrenim gördükleri üniversitelerin de bu bölgede olmasından kaynaklandığı şeklinde yorumlanmıştır.

Tablo 3: Katılımcıların Öğrenim Gördükleri Bölümlere Göre Dağılımı

Öğrenim Görülen Bölüm	Ahi Evran Üniversitesi Öğrencileri		Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Öğrencileri		Toplam	
	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
Eğitim Fakültesi	515	58,9	0	0	515	34,33
Fen Edebiyat Fakültesi	108	12,3	118	18,9	226	15,07
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi	47	5,4	130	20,8	177	11,8
Meslek Yüksek Okulu (Ön lisans)	131	15,0	236	37,8	367	24,47
Beden Eğitimi Spor Yüksek Okulu	74	8,5	0	0	74	4,93
Sağlık Yüksek Okulu	0	0	141	22,6	141	9,4
Toplam	875	100,0	625	100,0	1500	100

Tablo 3'te yer alan bulgulara göre çalışma grubundaki öğrencilerin %34,33'ü Eğitim Fakültesinde, %24,47'si 2 yıllık Meslek Yüksek Okulunda, %15,07'si Fen Edebiyat Fakültesinde, %11,8'i İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesinde, %9,4'ü Sağlık Yüksek Olulunda, %4,93'ü de Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulunda öğrenimlerini sürdürmektedirler.

Tablo 4: Katılımcıların Öğrenim Gördükleri Sınıf Düzeyine Göre Dağılımı

Kaçınıcı Sınıfta Okudukları	Ahi Evran Üniversitesi Öğrencileri		Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Öğrencileri		Toplam	
	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
2. sınıf	157	17,9	236	37,8	393	26,2
3. sınıf	269	30,7	207	33,1	476	31,74
4. sınıf	449	51,3	182	29,1	631	42,06
Toplam	875	100,0	625	100,0	1500	100

Örneklem grubundaki öğrencilerin %42,6'sı dördüncü sınıfta ve %31,74'ü üçüncü sınıfta iken %26,2'si de ön lisans eğitimi veren meslek yüksek okullarının ikinci sınıflarında öğrenim görmektedirler.

Tablo 5: Ahi Evran ve Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Öğrencilerinin Ahi Evran-ı Veli ve Hacı Bektaş Veli Hakkında Bilgi Sahibi Olup Olmama Durumları

Bilgi Sahibi Olup Olmadıkları Frekans		Ahi Evran Hakkında		Hacı Bektaş Veli Hakkında	
		Yüzde	Frekans	Yüzde	Frekans
Ahi Evran Üniversitesi Öğrencileri	Evet	737	84,2	559	63,9
	Hayır	138	15,8	316	36,1
	Toplam	875	100,0	875	100,0
Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Öğrencileri	Evet	185	29,6	414	66,2
	Hayır	440	70,4	211	33,8
	Toplam	625	100,0	625	100,0

Çalışmaya katılan AEÜ öğrencilerinin %84,2'si Ahi Evran hakkında %63,9'u da Hacı Bektaş hakkında bilgi sahibi olduklarını beyan etmişlerdir. NHBVÜ öğrencilerinin %66,2'si Hacı Bektaş ile ilgili bilgi sahibi olduklarını ifade etmişlerken, %70,4'ü Ahi Evran hakkında hiçbir bilgiye sahip olmadıklarını ifade etmişlerdir.

Tablo 6: *Ahi Evran ve Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Öğrencilerinin Ahi Evran-ı Veli ve Hacı Bektaş Veli Hakkında Bilgi Edinme Yolları*

Bilgi Edinme Yolları Frekans		Ahi Evran Hakkında		Hacı Bektaş Veli Hakkında	
		Yüzde	Frekans	Yüzde	Frekans
Ahi Evran Üniversitesi Öğrencileri	Hocalardan	274	31,3	181	20,7
	Kitaplardan	213	24,3	184	21,0
	Arkadaşlarından	127	14,5	115	13,1
	Görsel Medyadan	93	10,6	83	9,5
	Yazılı Medyadan	75	8,6	79	9,0
	Ailesinden	30	3,4	64	7,3
	Bilgi Edinemedi	63	7,2	169	19,3
	Toplam	875	100,0	875	100,0
Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Öğrencileri	Hocalardan	64	10,2	71	11,4
	Kitaplardan	80	12,8	142	22,7
	Arkadaşlarından	69	11,0	110	17,6
	Görsel Medyadan	57	9,1	70	11,2
	Yazılı Medyadan	28	4,5	42	6,7
	Ailesinden	10	1,6	48	7,7
	Bilgi Edinemedi	317	50,7	142	22,7
	Toplam	625	100,0	625	100,0

Çalışma grubundaki öğrencilerin kendilerine sorulan “Ahi Evran-ı Veli ve Hacı Bektaş Veli ile ilgili en çok nereden bilgi edindiniz?” sorusuna verdikleri cevaplarla ilgili bulguların yer aldığı tablo 6 incelendiğinde; AEÜ öğrencilerinin Ahi Evran’la ilgili en çok bilgiyi; hocalarından (%31,3), kitaplardan (%24,3) ve arkadaşlarından (%14,5) elde etmişlerken; Hacı Bektaş ile ilgili de yine en çok kitaplardan (%21), hocalarından (%20,7) ve arkadaşlarından (%13,1) bilgi edinmişlerdir. Aynı sorulara NHBVÜ öğrencilerinin cevapları ise şu şekildedir: Öğrenciler Ahi Evran’la ilgili en çok kitaplardan (%12,8), arkadaşlarından (%11) ve hocalarından (%10,2); Hacı Bektaş ile ilgili en çok kitaplardan (%22,7), arkadaşlarından (%17,6) ve hocalarından (%11,4) bilgi edinmişlerdir. NHBVÜ öğrencilerinin %50,7’si henüz Ahi Evran’la ilgili ve %22,7’si de Hacı Bektaş ile ilgili hiç bir kaynaktan bilgi edinmediklerini ifade etmişlerken AEÜ öğrencilerinin %19,3’ü Hacı Bektaş ile ilgili ve %7,2’si de Ahi Evran ile ilgili bir bilgi edinmediklerini belirtmişlerdir. En az iki yıldır ilgili üniversitelerde okuyan öğrencilerin yaklaşık %7’sinin ve %22’sinin henüz hiç bir kaynaktan Ahi Evran ve Ahilik ile ilgili ve Hacı Bektaş ve Bektaşilik ile ilgili bilgi

edinmediğini ifade etmeleri, üzerinde önemle durulması gereken bir durum olarak yorumlanmalıdır.

Tablo 7: *Ahi Evran-ı Veli ve Hacı Bektaş Veli Hakkında Okunulan Kitap Sayısı*

Okunulan Kitap Sayısı Frekans		Ahi Evran Veli Hakkında		Hacı Bektaş Veli Hakkında	
		Yüzde	Frekans	Yüzde	Frekans
Ahi Evran Üniversitesi Öğrencileri	Hiç Okumadı	510	58,3	703	80,3
	1 Kitap Okudu	266	30,4	116	13,3
	2 Kitap Okudu	51	5,8	38	4,3
	3 Kitap Okudu	40	4,6	14	1,6
	4 ve Üzeri Okudu	8	0,9	4	0,5
	Toplam	875	100,0	875	100,0
N. Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Öğrencileri	Hiç Okumadı	520	83,2	466	74,6
	1 Kitap Okudu	64	10,2	95	15,2
	2 Kitap Okudu	14	2,2	21	3,4
	3 Kitap Okudu	2	,3	9	1,4
	4 ve Üzeri Okudu	25	4,0	34	5,4
	Toplam	625	100,0	625	100,0

“Ahi Evran-ı Veli veya Ahilik ile ilgili kaç kitap okudunuz?” sorusuna AEÜ öğrencilerinin %58,3’ü ve NÜ öğrencilerinin %83,2’si hiç kitap okumadıklarını beyan etmişlerdir. Yine “Hacı Bektaş Veliveya Bektaşilik ile ilgili kaç kitap okudunuz?” sorusuna AEÜ öğrencilerinin %80,3’ü ve NHBVÜ öğrencilerinin %74,6’sı hiç kitap okumadıklarını belirtmişlerdir. Bu durumun, genel olarak günümüz gençliğinin kitap okuma alışkanlıklarının da bir göstergesi olduğu söylenebilir.

Ahi Evran’la ilgili bir kitap okuduğunu beyan eden öğrencilerin %30,4’ü AEÜ ve %10,2’si NHBVÜ öğrencileridir. Hacı Bektaş ile ilgili bir kitap okuduğunu beyan eden öğrencilerin %13,3’ü Ahi Evran ve %15,2’si de Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi öğrencileridir.

Tablo 8: *Ahi Evran ve Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Öğrencilerinin Ahi Evran-ı Veli ve Hacı Bektaş Veli ile İlgili Bir Etkinliğe Dinleyici Olarak Katılıp Katılmama Durumları*

Frekans		Ahi Evran Veli İle İlgili		Hacı Bektaş Veli İle İlgili	
		Yüzde	Frekans	Yüzde	
Ahi Evran Üniversitesi Öğrencileri	Evet	346	39,5	80	9,1
	Hayır	529	60,5	795	90,9
	Toplam	875	100,0	875	100,0
Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Öğrencileri	Evet	52	8,3	151	24,2
	Hayır	573	91,7	474	75,8
	Toplam	625	100,0	625	100,0

Örneklem grubundaki AEÜ öğrencilerden %60,5'i öğrenci oldukları dönemde içerisinde üniversitelerince Ahi Evran-ı Veli ile ilgili olarak düzenlenen herhangi bir etkinliğe dinleyici olarak katılmadıklarını belirtmişlerdir. NHBVÜ öğrencilerinden ise %75,8'i öğrenci oldukları dönemde üniversitelerince Hacı Bektaş ile ilgili olarak düzenlenen herhangi bir etkinliğe katılmamışlardır.

Tablo 9: *Ahi Evran ve Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Tarafından Ahi Evran-ı Veli ve Hacı Bektaş Veli ile İlgili Bir Etkinliğin Düzenlenip Düzenlenmediği*

Frekans		Ahi Evran Veli İle İlgili		Hacı Bektaş Veli İle İlgili	
		Yüzde	Frekans	Yüzde	
Ahi Evran Üniversitesi Öğrencileri	Evet	553	63,2	104	11,9
	Hayır	322	36,8	771	88,1
	Toplam	875	100,0	875	100,0
Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Öğrencileri	Evet	50	8,0	124	19,8
	Hayır	575	92,0	501	80,2
	Toplam	625	100,0	625	100,0

Örneklem grubundaki öğrencilere, öğrenci oldukları dönemde içerisinde üniversitelerince Ahi Evran-ı Veli ve Hacı Bektaş Veli ile ilgili bir etkinlik düzenlenip düzenlenmediği sorulmuş ve bulgular tablo 9'da özetlenmiştir. AEÜ öğrencilerinin %63,2'si Ahi Evran'la ilgili, %11,9'u da Hacı Bektaş ile ilgili etkinliklerin üniversite-

lerince düzenlendiğini belirtmişlerdir. NHBVÜ öğrencilerinin ise %19,8'i Hacı Bektaş ile ilgili, %8'i ise Ahi Evran ile ilgili üniversitelerince etkinliklerin düzenlendiğini ifade etmişlerdir.

Tablo 10: *Ahi Evran ve Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Öğrencilerince Ahilik Araştırma Merkezi ve Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Merkezi'nin Ziyaret Edilip Edilmediği*

Frekans		Ahilik Kültürünü Araştırma ve Uygulama Merkezi		Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Merkezi	
		Yüzde	Frekans	Yüzde	Frekans
Ahi Evran Üniversitesi Öğrencileri	Evet	149	17,0	57	6,5
	Hayır	726	83,0	818	93,5
	Toplam	875	100,0	875	100,0
Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Öğrencileri	Evet	42	6,7	72	11,5
	Hayır	583	93,3	553	88,5
	Toplam	625	100,0	625	100,0

Çalışma grubundaki öğrencilere; “Ahi Evran Üniversitesi Ahilik Araştırma Merkezini ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Merkezi’ni herhangi bir sebeple ziyaret edip etmedikleri” sorulmuştur. AEÜ öğrencilerinin %83’ü okudukları ilde bulunan Ahilik Araştırma Merkezini henüz hiç ziyaret etmemişken, bu öğrencilerden %93,5’i Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Merkezi’ni de henüz ziyaret etmemişlerdir. NHBVÜ öğrencileri ilye ilgili bulgular da ne yazık ki bu duruma çok yakındır. Bu öğrencilerden %93,5’i Ahilik Araştırma Merkezi’ni ve %88,5’i de Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Merkezi’ni henüz ziyaret etmemişlerdir.

Tablo 11: *Ahi Evran-ı Veli'nin ve Hacı Bektaş Veli'nin Türbe ve Mezarının Ziyaret Edilip Edilmediği*

Frekans		Ahi Evran-ı Veli		Hacı Bektaş Veli	
		Yüzde	Frekans	Yüzde	Frekans
Ahi Evran Üniversitesi Öğrencileri	Evet	521	59,5	344	39,3
	Hayır	354	40,5	531	60,7
	Toplam	875	100,0	875	100,0
Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Öğrencileri	Evet	56	9,0	325	52,0
	Hayır	569	91,0	300	48,0
	Toplam	625	100,0	625	100,0

Örneklem grubundaki AEÜ öğrencilerinin %59's'i öğrenim gördükleri ilde bulunan Ahi Evran-ı Veli'nin mezarının bulunduğu türbeyi ziyaret etmişlerken NHBVÜ öğrencilerinin %52'si öğrenim gördükleri ilde bulunan Hacı Bektaş Veli'nin türbe ve mezarını ziyaret etmişlerdir.

Tablo 12: *Ahi Evran-ı Veli Denilince Akıllara Ne Geldiği*

Ne İfade Ettiği	Ahi Evran Üniversitesi Öğrencileri		Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Öğrencileri		Toplam	
	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
Ahilik	606	69,3	217	34,7	823	54,87
Bilge	514	58,7	193	30,9	707	47,13
Esnaf	511	58,4	133	21,3	644	42,93
Hoşgörü	484	55,3	133	21,3	617	41,13
Tasavvuf	299	34,2	128	20,5	427	28,46
İşin Ehli Olmak	471	53,8	87	13,9	418	27,86
İnsan Sevgisi	329	37,6	89	14,2	418	27,86
Eğitici	318	36,3	85	13,6	403	26,87
İlahi Aşk	220	25,1	116	18,6	336	22,4
Düşünür	212	24,2	100	16,0	312	20,8
Derviş	162	18,5	75	12,0	237	15,8
Alperen	129	14,7	42	6,7	171	11,4

Tarikat	115	13,1	55	8,8	170	11,33
Şeyh	104	11,9	66	10,6	170	11,33
Bir Şey İfade Etmiyor	11	1,3	131	21,0	142	9,47
Şed Kuşatma	69	7,9	30	4,8	99	6,6
Diğer	9	1,0	16	2,6	25	1,66

Tablo 12’de Ahi Evran-ı Veli isminin öğrencilerde yol açtığı çağrışımlarla ilgili bulgular yer almaktadır. Buna göre Ahi Evran-ı Veli ismi öğrencilerde en çok “ahilik” kavramını çağrıştırmaktadır (%54,87). Daha sonra sırasıyla “bilge” (%47,13), “esnaf” (%42,93), “ hoşgörü” (%41,13), “tasavvuf” (%28,46), “ işin ehli olmak” (%27,86), “insan sevgisi” (%27,86), “eğitici” (%26,87), “İlahi aşk” (%22,4) ve “düşünür” (%20,8) kavramlarını çağrıştırdığı tablodaki bulgulardan anlaşılmaktadır.

Tablo 13: Hacı Bektaş Veli Denilince Akıllara Ne Geldiği

Ne İfade Ettiği	Ahi Evran Üniversitesi Öğrencileri		Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Öğrencileri		Toplam	
	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
Bektaşî	443	50,6	230	36,8	673	44,87
Bilge	351	40,1	218	34,9	569	37,93
Hoşgörü	346	39,5	218	34,9	564	37,6
Tasavvuf	392	44,8	169	27,0	561	37,4
Alevî	332	37,9	205	32,8	537	35,8
Derviş	321	36,7	209	33,4	530	35,33
İlahi Aşk	298	34,1	176	28,2	474	31,6
İnsan Sevgisi	306	35,0	167	26,7	473	31,53
Düşünür	251	28,7	156	25,0	407	27,13
Eğitici	238	27,2	110	17,6	348	23,2
Tarikat	256	29,3	90	14,4	346	23,06
Hünkâr	87	9,9	127	20,3	214	14,26
Bir Şey İfade Etmiyor	79	9,0	76	12,2	155	10,33
Diğer	18	2,1	22	3,5	40	2,67

Hacı Bektaş Veli isminin öğrencilerde yol açtığı çağrışımlarla ilgili bulgular Tablo 13’de yer almaktadır. Hacı Bektaş Veli ismi öğrencilerde en çok “Bektaş” kavramını çağrıştırmaktadır (%44,87). Daha sonra sırasıyla “bilge” (%37,93), “hoşgörü” (%37,6), “Tasavvuf” (%37,4), “Alevi” (%35,8), “derviş” (%35,33), “İlahi aşk” (%31,6), “insan sevgisi” (%31,53) kavramlarını çağrıştırmaktadır.

Tablo 14: Ahiliğin Ne İfade Ettiği

Ne İfade Ediyor	Ahi Evran Üniversitesi Öğrencileri		Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Öğrencileri		Toplam	
	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
Esnaf	630	72,0	162	25,9	792	52,8
Adalet	461	52,7	162	25,9	623	41,53
Teşkilat	467	53,4	135	21,6	602	40,13
Meslekî Birlik	349	39,9	71	11,4	420	28,0
İktisadi Birlik	238	27,2	65	10,4	303	20,2
Bir Şey İfade Etmiyor	42	4,8	202	32,3	244	16,27
Şed Kuşatma	70	8,0	46	7,4	116	7,81
Diğer	8	0,9	26	4,2	34	2,27

Çalışma grubundaki öğrencilere “Ahilik sizin için ne ifade ediyor?” diye sorulmuş ve verdikleri cevaplar tablo 14’te özetlenmiştir. Öğrencilerin %52,8’i bu soruya “esnaf”, %41,53’ü adalet, %40,13’ü “teşkilat”, %28’i meslekî birlik, %20,2’si “iktisadi birlik” cevaplarını vermişlerdir. Öğrencilerin %7,81’i ise bu soruya “şed kuşatma” şeklinde görüş bildirmişlerdir. Örneklem grubundaki öğrencilerin %16,27’si ise ne yazık ki Ahiliğin kendilerine hiç bir şey ifade etmediğini beyan etmişlerdir.

Tablo 15: Bektaşiliğin Ne İfade Ettiği

Ne İfade Ediyor	Ahi Evran Üniversitesi Öğrencileri		Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Öğrencileri		Toplam	
	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
Hacı Bektaş Veli'ye Bağlılık	455	52,0	276	44,2	731	48,73
Alevilik	399	45,6	259	41,4	658	43,87
Tarikat	399	45,6	127	20,3	519	34,6
Adalet	198	22,6	117	18,7	315	21,0
Teşkilat	186	21,3	54	8,6	240	16,0
Bir Şey İfade Etmiyor	111	12,7	111	17,8	222	14,67
Diğer	3	0,3	25	4,0	28	1,87

Çalışma grubundaki öğrencilere Bektaşiliğin kendilerine ne ifade ettiği sorulmuş ve cevapları tablo 15'te özetlenmiştir. Öğrencilerin %48,73'ü bu soruya "Hacı Bektaş Veli'ye bağlılık", %43,87'si "Alevilik", %34,6'sı "tarikat", %21'i "adalet" cevaplarını vermişlerdir. Örneklem grubundaki öğrencilerin %14,67'si ise Bektaşiliğin kendilerine hiç bir şey ifade etmediğini belirtmişlerdir.

Tablo 16: Ahi Evran ve Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Öğrencilerinin Ahi Evran-ı Veli ve Hacı Bektaş Veli'nin Yazdığı Kitapları Okuma Durumları

Frekans		Ahi Evran-ı Veli'nin Kitaplarını		Hacı Bektaş Veli'nin Kitaplarını	
		Yüzde	Frekans	Yüzde	Frekans
Ahi Evran Üniversitesi Öğrencileri	Evet	0	0	70	8,0
	Hayır	875	100,0	805	92,0
	Toplam	875	100,0	875	100,0
Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Öğrencileri	Evet	0	0	93	14,9
	Hayır	625	100,0	532	85,1
	Toplam	625	100,0	625	100,0

Örneklem grubundaki öğrencilerden hiçbirisi Ahi Evran tarafından yazılmış herhangi bir kitap okumamışken AEÜ öğrencilerinin %8'i ve NHBVÜ öğrencilerinin

de %14,9'u Hacı Bektaş'ın yazdığı kitaplardan Makalat isimli eseri okuduklarını beyan etmişlerdir.

Çalışma verilerinin elde edilmesi amacıyla örneklem grubundaki öğrencilere; AEÜ öğrencilerine anketin sonunda "Ahi Evran-ı Veli ile Ahiliğin ve Hacı Bektaş Veli ile Bektaşiliğin üniversitelerince ve diğer kurum ve kuruluşlarca kendilerine nasıl tanıtılmasını istediklerine dair açık uçlu bir soru yöneltilmiştir. Öğrencilerinin %21,73'ü "konferanslar, paneller düzenlenmeli ve öğrencilerin zorunlu katılımları sağlanmalıdır"; %12,2'si "kitaplar hazırlanmalı ve öğrencilere ücretsiz olarak dağıtılmalıdır"; %5,2'si "sık sık televizyon programları düzenlenmelidir"; %3,73'ü "sadece tanıtmak yetmez benimsetmek lazımdır", %2,53'ü "üniversitelerde ders olarak okutulmalıdır" şeklinde görüş bildirmişlerdir. AEÜ öğrencilerin bir kısmı (72 öğrenci) bu sorunun altına "... ancak Kırşehirli esnaflar ahiliği hiç bilmiyorlar ya da ahi kültüründen hiç etkilenmemişler..." cevabını vermişlerdir. NHBVÜ öğrencilerinin bir kısmı ise (28 öğrenci) "Hacı Bektaş Allah dostudur. Ancak günümüzde sadece Alevi dediğimiz kimseler ona sahip çıkmaktadırlar..." bir kısım öğrenci ise (16 öğrenci) "Hacı Bektaş kuşkusuz mükemmel bir insan. Ama günümüzde Alevilik çarpıtılmıştır ve doğru uygulanamamaktadır..." notlarını düşmüşlerdir.

4. Sonuç ve Öneriler

Türk Kültürünün en önemli şahsiyetlerinden ve yapıtaşlarından olan Ahi Evran-ı Veli ve Hacı Bektaş Veli ile Bektaşilik ve Ahiliğin, AEÜ ve NHBVÜ öğrencileri tarafından ne kadar tanındığının ve nasıl algılandığının ortaya konulması amacıyla gerçekleştirilen çalışmada ulaşılan sonuçlar şu şekildedir:

Çalışmaya katılan AEÜ öğrencilerinin büyük bir çoğunluğunun Ahi Evran ve Hacı Bektaş hakkında bilgi sahibi olduklarını saptanmıştır. NHBVÜ öğrencilerinin ise yarısından fazlası Hacı Bektaş ile ilgili bilgi sahibidirler. Ancak Ahi Evran ile ilgili bilgi sahibi olduğunu söyleyen öğrenciler örneklemin yaklaşık üçte biridir. Öğrenciler Ahi Evran ve Ahilik ile ilgili ve Hacı Bektaş ve Bektaşilik ile ilgili en çok hocalarından, arkadaşlarından ve kitaplardan bilgi edinmişlerdir.

Örneklem grubundaki AEÜ öğrencilerin yarısından fazlası Ahi Evran-ı Veli ve Ahilik ile ilgili henüz hiç kitap okumamışlardır. NHBVÜ öğrencilerinin ise yaklaşık dörtte üçü Hacı Bektaş ve Bektaşilik ile ilgili bir kitap okumamışlardır.

AEÜ ve NHBVÜ öğrencilerinin çoğunluğu Ahi Evran-ı Veli veya ahilik ile ilgili veya Hacı Bektaş ve Bektaşilik ile ilgili olarak düzenlenen herhangi bir etkinliğe katılmamışlardır.

AEÜ öğrencilerinin yarısından fazlası üniversitelerinin Ahilik ve Ahi Evran ile ilgili etkinlik düzenlediğini ve bu etkinliklerden haberdar olduklarını belirtmişler-

dir. NÜ öğrencilerinin ise çok az bir kısmı üniversitelerinin Hacı Bektaş veya Bektaşilik ile ilgili olarak düzenlediği etkinliklerden haberdar olduklarını ifade etmişlerdir.

Çalışma grubundaki AEÜ öğrencilerinin büyük bir çoğunluğunun Ahi Evran Üniversitesi'ne bağlı olarak faaliyetlerini yürüten Ahilik Kültürünü Araştırma ve Uygulama Merkezini; NHBVÜ öğrencilerinin ise yine büyük bir çoğunluğunun Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Merkezi'ni herhangi bir sebeple ziyaret etmedikleri saptanmıştır.

AEÜ öğrencilerinin yarısına yakın bir bölümü öğrenim gördükleri ilde bulunan Ahi Evran-ı Veli'nin mezarının bulunduğu türbeyi Hacı Bektaş ilçesindeki Hacı Bektaş'ın mezarının bulunduğu türbeyi ziyaret etmişlerdir. NHBVÜ öğrencilerinin ise Hacı Bektaş'ın türbesini yaklaşık yarısı, Ahi Evran'ın türbesini ise çok az bir bölümü ziyaret etmişlerdir.

“Ahi Evran-ı Veli” ismi öğrencilerde en çok “ahilik”, “bilge”, “esnaf”, “hoşgörü”, “tasavvuf” ve “işin ehli olmak” kavramlarını çağrıştırmakta iken “Ahilik” öğrencilerde; “esnaf”, “adalet”, “teşkilat”, “meslekî birlik” ve “iktisadî birlik” kavramlarını çağrıştırmaktadır.

Çalışmaya katılan öğrenciler Ahi Evran'ın ve Ahilik ile Hacı Bektaş Veli ve Bektaşiliğin kendilerine “konferanslar, paneller düzenlenmesiyle; kitaplar hazırlanıp ücretsiz olarak dağıtılmasıyla ve televizyon programları aracılığıyla daha iyi tanılabileceğine inanmaktadırlar.

Özetle araştırma sonuçları bize göstermiştir ki Türk kültürünün iki önemli değeri olan Ahilik ve Bektaşilik ile bu muhteşem yapıların kurucusu ve/veya yayıcıları olan Ahi Evran-ı Veli ile Hacı Bektaş Veli meftun oldukları, Ahiliğin ve/veya Bektaşiliğin başkenti olarak kabul görmüş illerdeki üniversitede okuyan öğrenciler tarafından bile yeterince tanınmamaktadırlar. Bu durum bu özgün değerlerin evrensel boyutları ile genç nesillere anlatılması ile ilgili çalışmaların ve politikaların yetersiz kaldığını ortaya koymaktadır. Bu nedenle;

Ahiliğin ve Bektaşiliğin ilköğretim okullarından başlayarak tüm eğitim kademesindeki öğrencilere ve bilhassa üniversitede okuyan öğrencilere zorunlu veya seçmeli ders olarak okutulması sağlanabilir.

Bahse konu üniversitelerin bünyesinde oluşturulacak bir kürsü veya enstitü aracılığıyla yüksek lisans ve doktora seviyesindeki çalışmalar artırılabilir, hatta bu enstitüler aracılığıyla Ahilik ve Ahi Evran, Bektaşilik ve Hacı Bektaş ile ilgili tezler desteklenerek öğrencilerin bu konuları çalışmalarını özendirilebilir.

İlgili üniversitelerin öğrencilerinin katılabileceği “Ahilik ve Ahi Evran” ve “Hacı Bektaş ve Bektaşilik” konulu şiir, hikâye, senaryo, makale vb. sanatsal ve bilim-

sel eser yazma yarışmaları ödüllü olarak düzenlenebilir. Süreç içerisinde bu yarışmalar yurt geneline taşınarak, hatta uluslararası boyut kazandırılarak tüm nesillerin bu konulardaki farkındalıkları artırılabilir.

Ahiliği ve Bektaşiliği konu alan gençliğin anlayabileceği ve sevebileceği seviyede diziler, belgeseller, tiyatrolar vb. programlar özel veya resmî kurum ve kuruluşlarca hazırlanabilir ve böylece daha büyük kitlelere görsel ve işitsel medya aracılığıyla ahilik ve Bektaşilik doğru bir şekilde anlatılıp öğretilir.

Çalışmaya katılan öğrencilerin büyük bir bölümü çalışmanın konusunu oluşturan değerler ile ilgili üniversitelerince bir panel, sempozyum, konferans vb. etkinliğin düzenlenmediğini beyan etmişlerdir. Bu nedenle bu tip organizasyonlar planlanırken eğitim öğretimin devam ettiği, öğrencilerin bu illerde olduğu tarihlere denk getirilmesi ve ayrıca da yoğun bir şekilde katılmalarının özendirilmesi sağlanabilir.

Sempozyum, panel ve konferans gibi sözlü olarak icra edilen bilimsel etkinliklerde tercih edilen dil ile makale ve tez gibi yazılı olarak icra edilen bilimsel etkinliklerde tercih edilen dilin, sadece üst düzeyde akademik bilgi ve tecrübeye sahip olanların anlayabileceği bir seviyede tutulmak yerine üniversitede okuyan öğrencilerin de anlayabileceği ve dolayısıyla sevebileceği bir seviyede sunulması önemli görülmektedir. Zira bu tip eserler okuyan herkesin anlayabileceği şekilde kaleme alınmadığı zaman aydının dili ile halkın dili örtüşmemekte ve aydın en önemli vazifesi olan halkın aydınlatılmasına katkı sunamamaktadır. Bu nedenle akademik organizasyonlar düzenlenirken hedef kitlenin anlayabileceği dilin tercih edilmesi önemli görülmektedir.

Ahilik veya Bektaşilik yeni nesillere anlatılarak, okutularak öğretilir ama özgün felsefelerinin ve evrensel boyutlarının birlikte ele alınıp değerlendirilebilmesi için bundan çok daha fazlasına ihtiyaç vardır. Bu bağlamda genç nesillerin ahi ahlakıyla yoğrulmuş; işine, aşına ve eşine doğru bakan; eline, diline ve beline sahip olan, söyledikleriyle yaşadıkları örtüşen özü sözü bir; model insanlarla muhatap kılınması önemli görülmektedir. Üniversiteler ve eğitimle ilgili diğer kurum ve kuruluşlar sadece öğrencilerini yetiştirmekle kalmayıp kendi personelinden başlayarak tüm halkın eğitilmesi ile ilgili üzerine düşen her türlü fedakârlığı görev addederek yapmalı ve “*muhteşem bir maziye daha muhteşem bir atıye bağlayan köprü olma*” gayelerini en iyi bir şekilde yerine getirebilmelidirler.

Ahilik en genel manada bir esnaf teşkilatlanması olduğundan ahiliğin başkenti Kırşehir’den başlanılarak tüm esnafın ve esnaf adaylarının işlerini ahi ahlakıyla yapmaları için bir takım eğitim etkinlikleri düzenlenmeli, sonrasında işlerini iyi yapmayanlar uyarılmalı, kendilerini düzeltmeyenlerin “*papuçları dama atılmalı*”dır. İyi

yapanlar ise haftanın, ayın, yılın ahi esnafı olarak halka duyurulmalı ve bu esnaflar ilgili kurum, kuruluş, sivil toplum örgütleri vb. teşkilatlar tarafından ödüllendirilmelidir.

Bektaşiliğin genç nesillere çarpıtılmadan öğretilip konuyla ilgili her türlü ön yargıdan kurtarılmalarını temin etmek için; en ehliyetli ve en liyakatlı kişilerin elinden çıkan organizasyonlarla en yetkili makamların denetiminde tanıtılması sağlanabilir.

Kaynakça

- AKA, A. (2003). *Hacı Bektaş Veli'nin Vilayetname'sine Göre Dini İnanç Adap ve Erkanlar*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Sakarya
- AKTAŞ, A. (2003). Kentsel alanda alevi gençliğinin kimlik sorunlarına sosyolojik bir bakış. *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, 28 (1); 101-119.
- AKYÜZ, Y. (2005). *Türk eğitim tarihi*. Ankara: Pegem-A Yayıncılık
- ALTINOK, B. Y. (2003). Hacı Bektaş Veli hakkında yazılmış bir menâkıbnâme ve bu menâkıbnâmede belirtilen anadolu'daki alevi ocakları. *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*. 27 (4): 177-194.
- ANADOL, C. (1991). *Türk-İslâm medeniyetinde ahilik kültürü ve fütüvvetnâmeler*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları
- ARSLANOĞLU, İ. (2000). Alevilik nedir?. *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, 13; 153- 184.
- ARSLANOĞLU, İ. (2002). Aleviliğin Tarihsel-Sosyal Temelleri. *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, 23; 123-180.
- ASLAN, F. (2007). *Hacı Bektaş Veli'nin Düşünce Dünyası*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) . Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Sivas.
- ATSIZ, A. N. (1985). *Aşıkpaşaoğlu tarihi*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- AYTEKİN, S. (1954). *Hâcı Bektaş Veli ve Makâlât*. Ankara: Emek Basım Yayınevi
- BAKIR, M. A. (1991). *Ahilik Ve Mesleki Eğitim*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.
- BAYRAM, M. (1991). *Ahi Evran ve ahi teşkilâtının kuruluşu*. Konya: Namli Matbaası.
- BAYRAM, M. (1995). *Ahi Evran tasavvufi düşüncenin esasları*. Ankara: Diyanet Vakfı Yayınları
- BOZKURT, H. (2008). *Hacı Bektaş Veli'nin Din Tasavvur*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.
- CEYLAN, K. (2012). *Ahilik*. Ankara: T.C. Gümrük ve Ticaret Bakanlığı Yayınları
- CORA, İ. (1990). *Ahilik Örgütünün Osmanlı Toplumundaki Yeri Ve Ahilik Örgütü İlkelerinin Günümüz Esnaf Ve Zanaatkarlarına Uygulanabilirliği*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.
- COŞAN, E. (1986). *Hacı Bektaş Veli, Makâlât*, Ankara: Seha neşriyat,

- ÇAĞATAY, N. (1989). *Bir türk kurumu olan ahilik*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- ÇALIŞKAN, Y. ve İKİZ, M. L. (1993). *Kültür ve sanat medeniyetimizde ahilik*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları
- ÇAVDARLI, R. (1944). *Bektaşî sırrı çözüldü*. İstanbul: Aydınlık Basımevi
- ÇİMEN, Ş. (2004). *Alevi Bektaşî Kültüründe Hacı Bektaş Veli Külliyesi'nin Yeri ve Önemi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- DEMİR, G. (2000). *Osmanlı Devleti'nin kuruluşu ve ahilik*. İstanbul: Sade Ofset Matbaası
- DEMİR, M. (2004). *Ahilik, Ahi Evren>i Veli Ve Kırşehir>de Ahilik Kutlamaları*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Sivas.
- DURAN, H. (2007). *Velâyetnâme*. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- DURAN, H. (1995). *Hacı Bektaş Veli Velayet-Namesi ve Velayet-Name'de Geçen Keramet Motifleri*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.
- DÜNDAR, S. (2002). *Vilayet-name-i Hüncar Hacı Bektaş Veli*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Mersin Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Mersin.
- EĞRİ, O. (2001). *Bektâşîlikte tasavvufî eğitim*. İstanbul: Horasan Yayınları
- EKİNCİ, Y. (1990). *Ahilik ve Meslek Eğitimi*. İstanbul: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları
- ERDEM, İ. (2004). *Alevilik (Bektaşîlik, Kızılbaşlık) ve Onlara Yakın İnançlar. Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, 32 (1): 343-346.
- FIĞLALI, E. R. (2006). *Türkiye'de alevilik bektaşîlik*. İzmir: İlahiyat Vakfı Yayınları.
- GÖKBEL, A. (2006). *Ahiliğin Sosyo-Ekonomik İşlevleri. II. Ahi Evran-ı Veli ve Ahilik Araştırmaları Sempozyumu Bildirileri İçinde*. 149-161, 13 Ekim, Kırşehir.
- GÖLBAŞI, H. (2000). *1980 Sonrası Alevi-Bektaşî Örgütlenmelerinin Sosyolojik İncelemesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Sivas.
- GÜLERMAN, A. ve TAŞTEKİL, S. (1993). *Ahi teşkilatının türk toplumunun sosyal ve ekonomik yapısı üzerindeki etkileri*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları
- GÜNAY, A. (2003). *Ahilikte mesleki ve sosyal dayanışma*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Adapazarı:
- GÜNAY, Ünver. (2006). *Dini ve sosyal yönleriyle ahilik. II. Ahi Evran-ı Veli ve Ahilik Araştırmaları Sempozyumu Bildirileri İçinde*. 163-185, 13 Ekim, Kırşehir.
- GÜNDOĞDU, C. (2007). *Hacı Bektaş Veli*. İstanbul: Aktif Yayınevi.
- GÜZEL, A. (2012). *Ahiliğin temelleri ve önemi. II. Uluslararası Ahilik Sempozyumu Bildirileri İçinde*. Cilt I, 3-10. 19-20 Eylül, Kırşehir.
- <http://www.hacibektas.com/index.php?id=hacibektavel>, Erişim tarihi: 15.01.2013
- IŞIK, M., AKDAĞ, M. ve TÜRK, M. S. (2010). *Türk toplumunda Hacı Bektaş Veli algısı üzerine bir çalışma. Türk Kültürü Ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*. 55(1): 173-191

- İNAN, S. N. (2008). *Hacı Bektaş Velinin "Makalât-ı Sûf Yane" Adlı Eserinin İsmail Bin Mikail Tarafından Yapılan Türkçe Çevirisinin Transkripsiyonu ve Cümle Bilgisi İncelemesi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Gaziantep.
- KAFESOĞLU, İ. (1977). *Türk millî kültürü*. Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları.
- KANTARCI, Z. (2007). *İş Etiği ve Ahilik*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Erzurum.
- KARASAR, N. (2002). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- KAYA, İ. (2005). *Ahi Evren Ve Kırşehir'de Ahilik Üzerine Bir Din Sosyolojisi Araştırması*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Kayseri.
- KOCA, S. (2006). Ahilerin Türkiye Selçukluları devrindeki rolleri. II. *Ahi Evran-ı Veli ve Ahilik Araştırmaları Sempozyumu Bildirileri İçinde*. 297-311, 13 Ekim, Kırşehir.
- KÖKSAL, M. F. (2006). *Ahi Evran ve Ahilik*. Kırşehir: Kırşehir Valiliği Yayınları
- MARŞAP, A. (2006). Küresel Etik İlkeler Yönetişiminde Ahi Evran. II. *Ahi Evran-ı Veli ve Ahilik Araştırmaları Sempozyumu Bildirileri İçinde*. 345-267, 13 Ekim, Kırşehir.
- NOYAN, B. (1995). *Bektâşilik Alevilik Nedir*. İstanbul: Can Yayınları
- ÖZCAN, H. (2001). *Bektaşî Adab ve Erkânı*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.
- ÖZDEMİR, H. (2010). Horasan'dan Anadolu'ya Hacı Bektaş Veli. *Dil ve Edebiyat Dergisi*, 20; 15-28
- ÖZTÜRK, M. (2013). Aleviliğin/alevilerin Kur'an tasavvuru. *Değerler Eğitimi Merkezi Dergisi*, 2(6); 10-16. <http://www.dem.org.tr>. Erişim tarihi: 15.02.2013
- ÖZTÜRK, Y. N. (1997). Gönüller sultanı Hacı Bektaş. *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*. 4;17-25.
- ÖZTÜRK, Y. N. (1990). *Tarih boyunca bektâşilik*. İstanbul: Yeni Boyut Yayınları.
- SEÇER, Sefa. (2009). XVI. Asırda Anadolu'da Alevilik. *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, 49; 249-253.
- SEZGİN, A. (1990). *Hacı Bektaş Veli ve bektâşilik*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları
- SEZGİN, A. (1996). *Türkiye 'de Alevilik Bektâşilik Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.
- SOYKUT, R. (1976). *Ahi Evran*. Ankara: San Matbaası.
- ŞARDAĞ, R. (1985). *Her yönü ile Hacı Bektaş Veli ve en yeni eseri Şerh-i Besmele*. İzmir: Karınca Matbaacılık.
- ŞEKER, M. (2012). Kültür Coğrafyamızda Ahilik. II. *Uluslararası Ahilik Sempozyumu Bildirileri İçinde*. Cilt I, 31-37. 19-20 Eylül, Kırşehir.
- ŞİMŞEK, M. (2002). *TKY ve tarihteki bir uygulaması ahilik*. İstanbul: Hayat Yayıncılık.
- TABAKOĞLU, A. (2006). Ahiliğin Türk esnaf ahlakına tesirleri II. *Ahi Evran-ı Veli ve Ahilik Araştırmaları Sempozyumu Bildirileri İçinde*. 411-443, 13 Ekim, Kırşehir.

- TAŞDELEN, M. (2012). Ahiliğin güncellenmesi ve farklı kapitalizmler. II. Uluslararası Ahilik Sempozyumu Bildirileri İçinde. Cilt I, 41-45. 19-20 Eylül, Kırşehir.
- TEMREN, B. (1995). *Bektâsilik eğitsel ve kültürel boyutu*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- TURAN, R. (2012). Ahiliğin tarihi fonksiyonları. II. Uluslararası Ahilik Sempozyumu Bildirileri İçinde. Cilt I, 281-287. 19-20 Eylül, Kırşehir.
- TÜRKDOĞAN, O. (1995). *Alevi Bektâşi kimliği*, İstanbul: Timaş Yayınları.
- UÇAR, Ramazan. (2003). *Alevi-Bektâşi Geleneği Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma (Abdal Musa Tekkesi Örneği)*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.
- ULUÇ, N. (2004). *Alevi-Bektâşi ve Sünni Grupların Kültürel Benliğin Yapılanması Açısından Karşılaştırmalı İncelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.
- UYANIK, Z. (2004). Alevilik, aleviler ve kadın. *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*. 32; 29-35.
- ÜZÜM, İ. (2013). "Alevi Teolojisi"nden Söz Edilebilir mi? Değerler Eğitimi Merkezi Dergisi, 2(6); 7-11. <http://www.dem.org.tr>. Erişim tarihi: 15.02.2013
- YILDIZ, H. (2004). Anadolu aleviliğinin yazılı kaynaklarına bir bakış. *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Araştırma Dergisi*, 30; 323-359.
- YILMAZ, A. (1995). *Ahilikte Din Ve Ahlak Eğitimi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. İzmir.

